

Харун Олена Андріївна
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин;*

Грицина Леся Анатоліївна
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Хмельницький національний університет*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-439-2-38>

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В умовах воєнного стану, питання управління ризиками, зокрема й у сфері логістичної діяльності, набувають особливої актуальності. Ситуація, викликана кризовою подією, пов'язаною з воєнними діями на території України, вказала на факт того, що економічне та політичне середовище може швидко змінити зовнішні умови функціонування діяльності логістичних підприємств [1].

Логістичний ризик підприємства – це економічна категорія, яка відображає особливості формування та управління бізнес-процесами як окремого підприємства, так і всіх суб'єктів (учасників) логістичного ланцюга в умовах невизначеності та відсутності повної інформації на момент прийняття рішень щодо планування, управління, координації, контролю діяльності підприємства [2].

Основними факторами виникнення ризиків у логістиці є: обмеженість інформації, мінливість економічних процесів; потреба у виборі певного варіанту керування рішеннями альтернативних варіантів; шанси здійснення визначеного варіанту, зменшення обсягів випуску товарів у результаті зниження попиту, присутність або виникнення конкурентів, шанси втрати постачальників і споживачів; неправильний розрахунок мита; неправильний вибір постачальників, посередників чи замовників; вибір невідповідних транспортних засобів; вплив природних явищ і стихійних лих;

незбалансованість основних компонентів діяльності ланок логістичної системи; випадковість (аварії, пожежі тощо); політичний, економічний, екологічний стан в державі, недосконалість законодавства; низька якість роботи постачальників, посередників, споживачів і ін.; розвиток і стан логістичного менеджменту тощо [3].

Детальний аналіз ризиків за певними класифікаційними ознаками наведений на рис. 1.

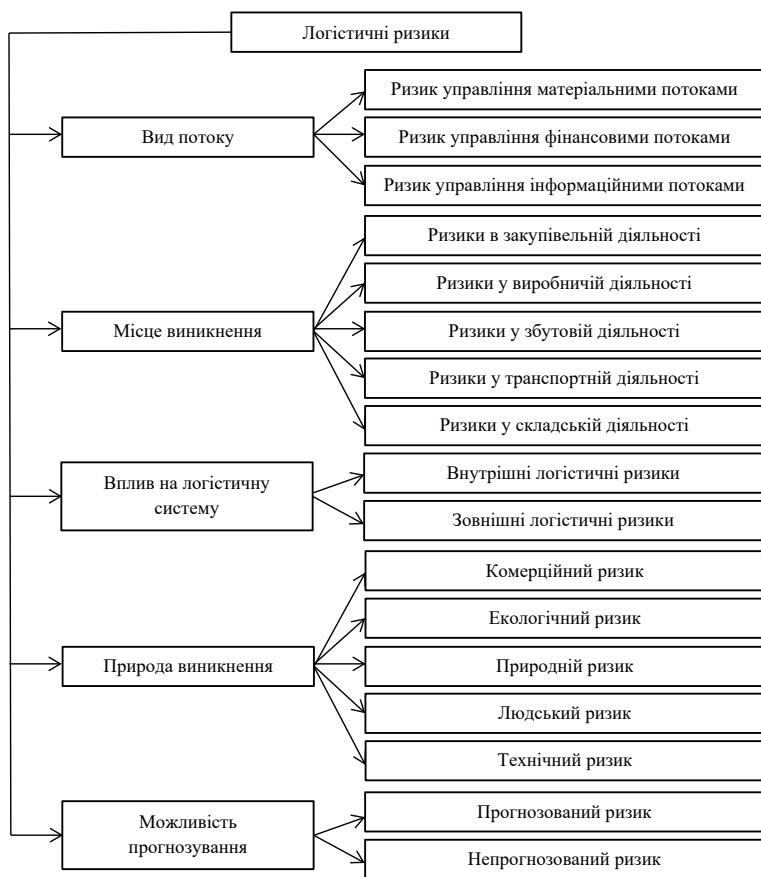

Рис. 1. Класифікація ризиків логістичної діяльності

Джерело: [4]

Зауважимо, що наявність багаточисленних логістичних ризиків спонукає до розробки відповідної системи управління ними. Управління ризиками – це сукупність методів, прийомів і заходів, що дають змогу певною мірою прогнозувати настання ризикових подій вживати заходів щодо їх зменшення. Що стосується ризиків логістичної системи підприємства, то управління ними слід здійснювати з урахуванням специфічних особливостей логістичної діяльності та з адаптацією загальноприйнятих методів і прийомів управління до цих специфічних умов [5].

Процес управління ризиками здійснюється поетапно:

- перший етап – виявлення зовнішніх та внутрішніх ризиків логістичної системи, що досліджується. На даному етапі виявляються та ідентифікуються ризики, що характерні для кожного конкретного підприємства;
- другий етап – виконання якісної та кількісної оцінки ризиків, тобто виявлення величини втрат у випадку настання ризикової події та ймовірності її виникнення. На цьому етапі використовують статистичний метод, метод експертних оцінок, метод аналогій;
- третій етап – здійснюється аналіз впливу чинників ризику, його величини та частоти на показники логістичної діяльності з використанням кореляційного та регресійного аналізу, імітаційного моделювання та аналітичних методів;
- четвертий етап – здійснюється прогнозування, моделювання та наслідки рішень, що приймаються для запобігання логістичного ризику;
- п'ятий етап – оцінюється прийнятність логістичного ризику та здійснюється вибір методу управління, що може забезпечити його мінімізацію [6].

Для зниження ризиків до мінімального рівня, забезпечення розвитку логістичної системи та її функціонування необхідно управляти ризиками шляхом використання відповідних методів управління. До методів мінімізації ризиків логістичної системи належать такі [7]:

- методи ухилення від ризиків шляхом відмови від послуг невідомих або сумнівних партнерів (постачальників), ризикованих пропозицій, проєктів, угод тощо;

- методи локалізації ризиків, де проводяться аналіз і виділення тих видів ризиків, які мають спеціальний інтерес; це може бути ланка в ланцюзі постачання, якийсь етап проєкту тощо;

- методи компенсації ризику, які засновані на використанні стратегічного планування діяльності підприємства (виявлення вузьких місць, запобігання послабленню позицій підприємства), прогнозуванні зовнішнього середовища (поведінки партнерів, дій конкурентів, змін у сегментах ринку тощо);

- передача (або зниження) ризику, коли передавальна сторона передає ризик приймальній стороні на підставі укладання договорів, які використовуються під час оренди договорів продажу, зберігання, перевезення, обслуговування, постачання тощо; іншими прикладами передачі ризиків є контракти на відповідальне зберігання товарів, формування запасів, керованих постачальником, виконання післяпродажного сервісу; передача ризику може стати причиною появи нових ризиків, таких як зриви в роботі через низьку кваліфікацію персоналу компанії, що приймає ризики, її банкрутство, поглинання іншою компанією тощо;

- страхування, тобто передача й розподіл ризиків між контрагентами логістичної системи (буває подвійне страхування, перестрахування та самострахування); це є способом передачі ризику спеціалізованій компанії, яка, акумулюючи кошти страхувальників, створює фонди грошових коштів для компенсації втрат, що виникають через реалізацію прийнятих на страхування ризиків; за договором страхування страхова компанія компенсує ризики, чим знижує фінансові наслідки ризиків, які відбулися з її клієнтом.

Отже, війна стала серйозним випробуванням для вітчизняного бізнесу. Підприємства стикнулися зі значними складнощами вантажоперевезень, що спонукало до негайного трансформування та оптимізування бізнес-процесів, а саме, переформатування логістики. Логістична система постійно буде змінюватися та пристосовуватися до нових умов, а логістичними ризиками можна буде управляти,

використовуючи різні заходи, які допомагатимуть прогнозувати можливі ризикові події та знизити можливі збитки.

Список використаної літератури:

1. Кустріч Л.О. Фінансовий ризик-менеджмент у сфері логістики. *Інфраструктура ринку*. 2023. Випуск 71. С. 167–173. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2023/71_2023/31.pdf (дата звернення: 14.11.2024).
2. Ільченко Н.Б. Оцінювання логістичних ризиків підприємства торгівлі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. Вип. 15. С. 58–62. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/15-2016/15.pdf> (дата звернення: 15.11.2024).
3. Синиця С.М., Вакун О.В., Данилишин В.І. Управління ризиками у логістичній діяльності підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. С. 79–83. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2020/42-2020/16.pdf> (дата звернення: 15.11.2024).
4. Макаренко М.І., Коваленко І.В. Управління логістичними ризиками на підприємстві із зовнішньоекономічною діяльністю. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Випуск 6 (23). С. 315–320. URL: https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/23_2019/49.pdf (дата звернення: 13.11.2024).
5. Смерічевський С.Ф. Сучасний підхід до управління ризиками логістичних систем машинобудівних підприємств. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Випуск 7. С. 158–162. URL: <http://bses.in.ua/journals/2016/7-2016/33.pdf> (дата звернення: 14.11.2024).
6. Пушкар О.І., Ковальський В.С., Кравченко Н.В. Ризики у логістичній діяльності та проблеми їх зменшення в сучасних умовах господарювання. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2020. № 2 (29). С. 85–91. URL: <https://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2020/2/10.pdf> (дата звернення: 12.11.2024).
7. Ткач О.В. Гринів Л.В. Напрями мінімізації ризиків логістичної системи підприємства під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Випуск 51. С. 125–130. URL: http://bses.in.ua/journals/2020/51_2020/22.pdf (дата звернення: 11.11.2024).